

Frederiksen, Olsen og Søndberg: "*Grundbog til historie – verdenshistorien 1750-1945*". 2001.

## Imperialismen

Som vi har set, gik den liberalistiske ideologi ind for frihandel og var derfor imod den merkantilistiske kolonipolitik. Omkring 1800 kunne det da også se ud, som om de europæiske magters koloniherrredømme var på retur. USA rev sig løs fra England i 1783, og omkring 1820 blev de spanske og portugisiske kolonier i Latinamerika selvstændige. Dette skete dog ikke med kolonimagternes gode vilje, og deres forhold til kolonier blev ikke væsentligt ændret. Selv det liberale England udbyggede sit herredømme over Indien i hele 1800-tallet, og Frankrig begyndte erobringen af Algier i 1830'erne.

Fra omkring 1870 ændredes synet på kolonier. Stormagterne indledte et formeligt kapløb om at dele de lande imellem sig, der endnu var tilbage at kontrollere, især i Afrika og Asien. I de enkelte lande var der ikke enighed om at føre en aktiv kolonipolitik, men de politiske partier og politikere, der talte for imperialismen, havde medvind. Tiden 1870-1914 var i den grad præget af kolonikapløbet, at den ofte kaldes Imperialismens tidsalder.

Hvorfor dette hektiske kapløb? Økonomiske motiver spillede uden tvivl den største rolle. Industrialiseringen havde øget konkurrencen mellem landene, ikke mindst under det økonomiske tilbageslag fra 1873 til 1895. Tyskland, Frankrig og andre lande søgte at beskytte deres eget erhvervsliv ved told, og kolonierhvervelser skulle nu tjene samme formål. Kolonierne kunne tjene som marked for kolonimagts produkter, som råstofleverandører og ikke mindst som mål for investeringer. Især England blev en stor kreditnation, overalt i verden investerede englændere penge i jernbaner, miner og fabrikker, fordi disse investeringer gav et større udbytte end investeringer i hjemlandet. Nogle har indvendt, at andre motiver må have været stærkere end de økonomiske, da udbyttet af kolonierne undertiden var meget ringe, fx udgjorde Tysklands handel med dets kolonier omkring 1910 kun en halv procent af den samlede udenrigshandel. Dog kan der udmærket have været økonomiske motiver til kolonierhvervelsen, selv om forventningerne ikke blev indfriet.

Men der var også andre motiver. Nationalismen spillede en stor rolle i 1800-tallet, og kolonier kunne styrke den nationale stolthed og skabe prestige. I Tyskland, som var kommet sent med i kolonikapløbet, talte ledende politikere om at vinde "en plads i solen".

Det var i den periode en udbredt opfattelse, at den hvide race var andre racer overlegen og derfor havde en pligt til at civilisere dem, "den hvide mands byrde". Andre var mere tilhøjelige til at mene, at de hvides overlegenhed gav dem en ret til at beherske andre. Charles Darwins udviklingstanke om "the survival of the fittest" (den bedst egnedes overlevelse) blev overført til kampen mellem folk og racer. I følge den fortolkning var det derfor i overensstemmelse med naturens orden, at den svage part gik til grunde.

Endelig var det sådan, at forholdet mellem stormagterne jævnligt var meget spændt, og det betød, at erobringen af et område kunne have rent militærstrategisk betydning om ikke på anden måde så ved at komme rivalerne i forkøbet.

## **The British Empire**

England var i 1800-tallet verdens absolut rigeste og mægtigste nation og var samtidig den største kolonimagt. I 1914 var en fjerdedel af verdens landområde og befolkning behersket af englænderne.

Det engelske samfund var stærkt klassesdelt; der var et skarpt socialt og kulturelt skel mellem på den ene side arbejderklassen og på den anden over- og middelklasse. Selv om England var 100 år forud for andre lande med hensyn til industrialisering og indførelse af parlamentarisk demokrati, gik det kun langsomt med at udvide